

שכונות בירושלים

פעם
זה ידום

מערך שיעור מרתק על ירושלים לכיתות ד-ה

נושא השיעור שלנו היום הוא העיר ירושלים. אני רוצה להשמיע לכן דו- שיח בין שתי ילדות שנפגשו פתאום ליד

הכותל המערבי, כל אחת מהן חיה בתקופה שונה:

א: סליחה, ילדה, תוכלי להסביר לי בבקשה איך מגיעים מכאן לבית וגן?

ב: בית וגן? ממתי יש גנים בירושלים? בקושי בתים אפשר למצוא כאן. כמעט כל שטח שאפשר לבנות עליו- כבת תפוס.

הצפיפות כל כך גדולה, אין מספיק מקום לכל האנשים שרוצים לגור בעיר הקטנה הזו!

א: מה פירוש עיר קטנה? ירושלים היא העיר הכי גדולה בארץ ישראל! יש בה כל כך הרבה שכונות: פסגת זאב, הר נוף,

רוממה, גאולה רמות... הדרך משכונה אחת לאחרת יכולה לארוך אפילו יותר משעת נסיעה!

ב: אני לא מבינה על מה את מדברת! מה השר בין גאולה לנוף? וממתי לזאב יש פסגה?

א: לא, לא, אלה שמות של שכונות. שכונות חדשות בירושלים.

ב: שכונות חדשות? בירושלים שאני מכירה, עיר הקודש והמקדש, העיר שעניי היהודים בכל העולם נשואות אליה, יש בסך

הכל שכונה אחת. וגם היא הפכה בשנים האחרונות למקום שכל כך קשה לחיות בו! צפוף כאן, הערבים מציקים, והמחלות...

את מתארת לי עיר אחרת, חדשה. גדולה ורחבה. את רוצה לומר לי שבאמת ימצא הפתרון לכל הבעיות שלנו?

שמעתן אותן? אתן בוודאי מכירות את השכונות החדשות שהילדה הזכירה. בשבילנו- הן בכלל לא חדשות. אבל אני רוצה

לספר לכן, שעד לפני קצת יותר ממאה וחמישים שנה ירושלים היתה בסך הכל המקום שאנחנו קוראים לו היום "העיר

העתיקה". כן! השטח הקטן הזה שבין החומות- זה היה ירושלים של פעם.

מה אתן אומרות, למה לדעתכן החליטו להתחיל לבנות שכונות מחוץ לחומות ולהגדיל את ירושלים? אני בטוחה שהקשבתן

לשיחה ואתן יודעות לענות לי. באותן שנים, הרבה מאד יהודים רצו לעלות לארץ ישראל ולהתיישב דווקא בירושלים. עוד

ועוד יהודים הגיעו, ומה קרה? בשלב מסוים התחיל להיות צפוף. ובכל זאת, היהודים המשיכו לעלות והצפיפות התגברה עד

שכמעט לא נשאר מקום פנוי.

חוץ מזה, רב האדמות היו שייכות לערבים. ונראה לכן שהערבים רצו שעוד יהודים יגורו בירושלים? כמובן שלא! לכן הם

הפקיעו את המחירים- זאת אומרת, הם מכרו את השטחים במחירים גבוהים כל כך עד שכמעט ולא היה אפשר לשלם

אותם!

אם ככה, אתן מבינות מה היו הסיבות שגרמו ליהודים לצאת מחוץ לחומות. אבל איך הכל התחיל? היו כמה אנשים צדיקים

בירושלים שראו את הסבל של התושבים והחליטו שאי אפשר להמשיך בצורה כזו. הם הקימו חבורה, שבהמשך אגלה לכן

איך קראו לה, והחבורה הזו קבלה על עצמה לדאוג להקים שכונות חדשות מחוץ לירושלים. אתן יודעות, ירושלים היתה עיר

מוקפת חומה וכל לילה היו נועלים אותה כדי שלא יכנסו שודדים או חיות רעות. אבל, אם ילכו לגור מאחורי החומה- מה יגן עליהם? לכן, ארך הרבה מאד זמן עד שלאנשים היה את האומץ לצאת לגור מחוץ לחומות.

אבל, בסופו של דבר, הצליחו עם הרבה עזרה של נדיבים מהארץ וגם מחוץ לארץ, לבנות את השכונה הראשונה שנקראה "משכנות שאננים" שהיום מכנים אותה "ימין משה" על שם מי שתרם את הכסף- השר משה מונטיפיורי. אני בטוחה שיש כאן בנות שבקרו בשכונה הזו וראו את טחנת הקמח הגדולה. בהתחלה, האנשים פחדו לבוא לגור בשכונה החדשה. אבל אחרי כמה שנים קרה מקרה שגרם להם לשנות את דעתם: באחד הימים פרצה מגיפה קשה שהדביקה אנשים רבים. אבל, להפתעת כולם, במשכנות שאננים אף לא אחד נדבק במגיפה! לעומת העיר העתיקה שהיתה צפופה מאד, 'משכנות' היתה מרווחת עם מעט משפחות וזה גרם לזה שהמגיפה לא תפשט שם.

מעניין לדעת, שאז גילו שצפיפות היא אחד הגורמים להתפשטות של מגיפה. לכן היום כל כך מזהירים אותנו לשמור על מרחק ולהציל נפשות.

זוכרות שספרתי לכן על החברה שהיתה אחראית על בניית השכונות והבטחתי לגלות לכן איך קראו לה? אני נותנת רמז: השם שלה הוא שם שמוכר לכולן, כי החברה הזו בנתה עוד שכונה שנקראת בשם של החברה. היום השכונה הזו היא כבר שכונה ישנה, ובכל זאת הרבה אנשים מגיעים לראות את היהודים המיוחדים שגרים בה, את הסמטאות והרחובות המעניינים שיש בה- אתן מנחשות? קראו לחברה: מאה שערים". והם בנו את המקום שמוכר לכולנו היום- שכונת "מאה שערים". ואתן יודעות למה היא נקראה בשם זה? על שם הפסוק: "וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ד'" זה יהיה סימן ברכה להצלחת השכונה.

אחד מחברי הועד, יהודי צדיק בשם רבי זלמן בהר"ן, הכריז עוד לפני שנכנסו התושבים הראשונים לשכונה: "הרי כל מטרת הקמת היישוב מאה שערים היא יישוב ארץ ישראל ובניין ירושלים. ולכן, אחרי שיש כבר עשרה יהודים שרוצים לשבת בה ושתשרה שכינה בתוכם, יש להכין בית תורה ותפילה".

ואכן, זו היתה הדאגה שהטרידה את חברי הועד והתושבים החדשים. ועוד לפני שהיה לתושבי מאה שערים מקום להשיג בו אוכל או שאר חפצים נחוצים, עוד לפני שדאגו לפתור את שאר הבעיות שהיו: הנחשים והעקרבים, המים והביצות, הניחו את אבן הפינה לבית הכנסת הראשון שקיים עד היום ונקרא בשם: "ישועות יעקב", זהו בית הכנסת הגדול במאה שערים. אני בטוחה שכל אחת מכן שמעה או אפילו היתה בעצמה בשכונה המיוחדת הזו. שעוד לפני שהיא קמה כבר דאגו שיהיה בה את הדבר שהכי חשוב לכל יהודי- בית כנסת ובית מדרש.

אני רוצה להזכיר עוד שכונה אחת שהוקמה מאוחר יותר, והשם שלה מראה מה היו הכוונות של אלו שבנו אותה. אני מתכוונת לשכונת "שערי חסד". השכונה שגרו בה גדולי עולם: רבי שלמה זלמן אויערבאך, ר' שולם שבדרון, רבי שמואל אהרן יודלביץ'

ועוד.

באנה ותשמענה מה היתה הסיסמא של מקימי השכונה: "גם עני- לבעל בית יהיה". גם עני- כלומר, גם מי שאין לו כסף- יוכל להיות בעל בית. חברת 'גמילות חסדים הכללי שערי חסד' היא זו שעודדה והמריצה לבנות את השכונה. אחד מהגבאים של החברה היה רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. והם החליטו שבשכונת שערי חסד גם אנשים עניים שלומדים תורה כל היום ולא מרוויחים מספיק כסף בשביל לקנות דירה, אלא רק מספיק בשביל שכירות, יוכלו לקנות בית משלהם. הם מכרו לאנשים דירות במחיר שהיו שוכרים דירות בירושלים, ולאנשים עניים מאד- נתנו אפילו בפחות מזה. אנחנו רואות עכשיו שהשם של השכונה מראה על אלה שבנו אותה, וגם על אלה שגרו בה אחר כך, שבאמת היו אנשי חסד גדולים שכל מה שהם ניסו לעשות היה לעזור לאחרים.

היום, יש לנו בירושלים קרוב לשלושים שכונות, ואם הייתי יכולה להראות לכן במפה הייתן מגלות שהעיר העתיקה- ששם היתה ירושלים של פעם, היא שטח קטנטן לעומת העיר הגדולה שאנחנו מכירות. והכל התחיל מאותם יהודים צדיקים שראו את הסבל של יהודי ירושלים והחליטו לפרוץ את החומות ולהרחיב את העיר.

אבל, אתן ודאי שואלות, לעיר העתיקה יש קדושה מיוחדת! יש בה את הכותל המערבי ששכינה לא זזה ממנו, יש בה את הר הבית, זה המקום שבו היו אוכלים בטהרה חלק מהקורבנות... האם לכל השכונות החדשות יש את אותה קדושה? את מנהגי האבלות כמו למשל לא לנגן ביותר מכלי אחד ולא להלין את המת, כן נוהגים בכל העיר. אבל לצערנו, את כל ההלכות המיוחדות של ירושלים אנחנו ממילא לא יכולות לקיים. הרי אין לנו בית מקדש ולא קרבנות, אין לנו מעשר שני וגם לא עליה לרגל. ובכל זאת- יש לי בשורה בשבילכן. באנה ונשמע שוב את שתי הילדות החמודות מתחילת השיעור:

ב: וואו! כזו עיר ענקית נהיתה לנו פה! אבל בעצם... מה זה שווה? את מספרת לי שגם בעוד כל כך הרבה שנים המשיח עדיין לא יבוא וירושלים תשאר חרבה... וחוף מזה, עדיין יש כאן ערבים ופיגועים... אז בשביל מה כל זה?

א: את צודקת. אני ממש מפחדת לגור בעיר הזאת. אבל את יודעת מה? אבא שלי ספר לי, שבעזרת ד' כשתגיע הגאולה- ירושלים תגדל עד יריחו! את מבינה מה זה אומר? וגם אתן- תלמידות של בית יעקב, אתן שומעות אותי? תהיה כאן עיר ענקית ממש! הרבה יותר ממה שהיא היום! יהיו בה גם תל אביב ובאר שבע ובני ברק ואפילו פתח תקוה! וכל כולה- כל המקום הגדול הזה- יהיה המקום הכי קדוש ששורה בו שכינה! אתן מאמינות? תחשבי כמה יפה זה יהיה, שמכל העולם יבואו לראות את עיר הקודש שלנו...

ב: נכון! אז בואי יחד, נעשה מה שאנחנו יכולות בשביל לקרב את היום הזה, ואז נפגש כולנו בעזרת ד', בירושלים הבנויה והשלמה.

בעזרת ד', שבקרוב בקרוב נזכה.

תודה רבה לכן.